

KOMITET EKONOMIKI ROLNICTWA PAN (SYNTEZA 1957-2007)

Włodzimierz Kamiński

Warszawska Wyższa Szkoła Ekonomiczna
Rektor: dr hab. Wojciech Wiszniewski

Słowa kluczowe: Komitet Ekonomiki Rolnictwa, ekonomia
Key words: Agricultural Economics Committee, economy

S y n o p s i s. Przedstawiono zredagowany tekst wystąpienia na posiedzeniu Komitetu Ekonomiki Rolnictwa PAN z okazji 50-lecia istnienia tego komitetu. Wskazano działania podejmowane w zakresie ważnych problemów rozwoju nauki w zakresie ekonomiki rolnictwa, agrobiznesu i terenów wiejskich.

UWAGI WSTĘPNE

Panie Przewodniczący, Szanowne Koleżanki i Koledzy, Szanowni Zebrani!

Przed gronem, do którego wytypowano prof. prof. Jana Góreckiego, Franciszka Tomczaka, Zygmunta Wojtaszka oraz mnie postawiono arcytrudne i prawie niewykonalne zadanie.

Z okazji wspianiałego jubileuszu (50 lat od powstania KER PAN) mamy w ciągu 40 minut (tj. 4 x po 10 minut) przedstawić działalność KER PAN – fakty, opinie i refleksje. Na każdy rok z tych 50 lat przypada zatem tylko zaledwie niecała minuta, dokładnie 48 sekund. Jak to zrobić? Chyba dlatego na początek wybrano mnie, ponieważ jestem członkiem tego Komitetu nieprzerwanie prawie od początku, dokładnie od 48 lat. A więc spróbuję, lecz proszę o uzupełnienie w trakcie dyskusji o te elementy, których albo nie dostrzegłem, albo – z uwagi na ograniczony czas – pomiąłem.

ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA DZIAŁALNOŚCI KOMITETU

Okres 50-lecia (1957-2007) był dla Polski, rolnictwa, gospodarki żywnościowej i dla nauki ekonomiki rolnictwa szczególnie burzliwy i dynamiczny:

- zaczął się od ważnych wydarzeń 1955 roku,
- w 1981 roku wprowadzono stan wojenny,
- w 1989 roku nastąpiła całkowita zmiana ustroju społeczno-gospodarczego z systemu centralnego planowania na gospodarkę rynkową,
- w 2004 roku Polska stała się pełnoprawnym członkiem Unii Europejskiej.

Na tym tle zmieniały się również zakres i metody działania Komitetu, który tym ogólnoustrojowym przemianom Polski starał się sprostać. Sądzę, iż – uwzględniając ww. zasadnicze uwarunkowania – można uznać, że Komitet nasz potrafił:

- zachować niezależność poglądów naukowych od zmieniających się czynników koniunkturalnych,
- dokonać i utrzymać autentyczną integrację naukowego środowiska ekonomistów rolnictwa i gospodarki żywnościowej,
- w drodze życzliwej i przyjaznej dyskusji stworzyć warunki dla dochodzenia do obiektywnej prawdy (co jest podstawowym zadaniem nauki).

ORGANIZACJA I SKŁAD KOMITETU

Minęło już 50 lat od chwili, gdy w pierwszej połowie 1957 roku Prezydium PAN powołało do życia Komitet Ekonomiki Rolnictwa. Skład, wybieranych w sposób demokratyczny, członków KER ulegał ewolucyjnym, naturalnym i stopniowym zmianom. Członkowie Ci pochodzili z 17 miast Polski, tj. Białegostoku, Bydgoszczy, Gdańska, Katowic, Krakowa, Lublina, Łodzi, Olsztyna, Poznania, Rzeszowa, Siedlec, Skierniewic, Szczecina, Torunia, Warszawy, Wrocławia i Zamościa. Zatem zasada reprezentacji poszczególnych regionów geograficznych kraju była i jest w znacznym stopniu w Komitecie respektowana.

Członkowie Komitetu byli (są) zatrudnieni w około 40 instytucjach, na które składają się¹:

- 8 uniwersytetów (Białystok, Gdańsk, Łódź, Katowice, Lublin, Olsztyn, Toruń i Warszawa),
- 8 akademii rolniczych (Bydgoszcz, Kraków, Lublin, Poznań, Siedlce, Szczecin, Wrocław i SGGW Warszawa),
- 4 akademie ekonomiczne (Katowice, Poznań, Wrocław i SGH Warszawa),
- 9 instytutów naukowo-badawczych (Instytut Nauk Ekonomicznych PAN, IRWiR PAN, IERiGŻ-PIB, Instytut Planowania, Instytut Śląski, Instytut Finansów, IBMER, Instytut Warzywnictwa oraz Spółdzielczy Instytut Badawczy),
- 2 politechniki (Poznań i Szczecin),
- oraz 6 innych instytucji (w tym Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, Główny Urząd Statystyczny).

Długa lista tych instytucji wskazuje na bardzo szeroki, naukowy, interdyscyplinarny zasięg oddziaływania Komitetu.

Łącznie za lata 1957-2007 przybliżona i niepełna lista członków KER PAN (brak jest bowiem kompletnych, ścisłych danych) wynosi sto kilkadziesiąt osób. Zarówno ta ogromna liczba osób, jak i ich potencjał naukowy są imponujące. Nie podejmuję się wyliczenia – z imienia i nazwiska – wszystkich, nawet najbardziej zasłużonych osób z tej długiej listy.

Przytoczę tylko za tekstem prof. R. Manteuffla (z 1989 r.), że „szczególny wpływ na ukształtowanie się działalności Komitetu mieli trzej wybitni ekonomiści rolni..., a mianowicie: Stefan Królikowski, Władysław Nowicki i Juliusz Poniatowski”. Od siebie zaś dodam tylko jednego twórcę KER prof. Manteuffla, który Komitet zorganizował i przez kilka kadencji, tj. przez kilkanaście lat, nim tak wzorowo i wspaniale kierował, że i dziś i jutro i nigdy o tym nie zapomnimy.

¹ Według nazewnictwa w roku 2007.

Oczywiście wszystkich pozostałych przewodniczących i członków Komitetu również zachowamy w trwałej pamięci, zgodnie z ich zasługami. W ciągu ubiegłych 50 lat Komitetem kierowało 7 przewodniczących. Byli nimi kolejno profesorowie:

	Liczba kadencji	lata
Ryszard Manteuffel (1957-1974)	6	18
Franciszek Kolbusz (1975-1981)	2	7
Zdzisław Grochowski (1982-1989)	3	8
Jan Gajewski (1990-1992)	1	3
Franciszek Tomczak (1992-1998)	>2	7
Jerzy Wilkin (1999-2006)	2	6
Bogdan Klepacki (od 2007)	1 (w toku)	1 (dotychczas).
Razem 7 osób	17	50

W obecnej kadencji (od 2007 roku) Komitet Ekonomiki Rolnictwa liczy 32 członków ogółem, w tym: 25 z wyboru, 3 z urzędu (tj. członków PAN, którzy zadeklarowali tu swój udział) i 4 członków honorowych.

ZAKRES DZIAŁALNOŚCI I ZADANIA KOMITETU

Według R. Manteuffla, w minionych latach „Komitet Ekonomiki Rolnictwa PAN zakresem swojej działalności obejmował całokształt nauk ekonomiczno-rolniczych oraz częściowo nauk pokrewnych: ekonomikę i organizację rolnictwa, ekonomikę i organizację gospodarstw rolnych, rachunkowość rolniczą, politykę gospodarczą w stosunku do rolnictwa, politykę agrarną, statystykę rolniczą, ekonomikę obrotu towarowego w rolnictwie, ekonomikę przemysłu rolno-spożywczego, socjologię rolniczą, oświatę rolniczą, doradztwo rolnicze, rejonizację i rozmieszczenie produkcji rolniczej itd”.

Zaś zadania Komitetu uzyskały następujący kształt:

- reprezentowanie nauk ekonomiczno-rolniczych i opinii naukowych w tej dziedzinie (zarówno w układzie krajowym, jak i zagranicznym),
- inicjowanie szczególnie ważnych prac naukowo-badawczych w zakresie nauk ekonomiczno-rolniczych,
- usiłowanie (określenie R. Manteuffla) wdrażania do praktyki wyników prac naukowych,
- przedkładanie władzom opinii Komitetu w ważnych sprawach gospodarczych.

Zasadnicze i przełomowe zmiany ustrojowe, polityczno-gospodarcze, jakie wystąpiły w Polsce w ubiegłym 50-leciu, w tym szczególnie transformacja systemu centralnego planowania w gospodarkę rynkową oraz przystąpienie Polski do UE i światowe trendy globalizacji pociągnęły za sobą również istotne zmiany w zakresach i charakterze działalności Komitetu, polegające m.in. na przechodzeniu od tradycyjnej problematyki ekonomiki i organizacji produkcji rolnej do nowoczesnej i kompleksowej gospodarki żywnościowej.